

Maakuntien perustaminen ja sote-uudistus (HE 15/2017)

Hallintovaliokunta 10.3.2017

Hallitusneuvos Eeva Mäenpää, VM

Uudistusten tavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteena on:

- kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja,
- parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta, saatavuutta ja vaikuttavuutta sekä
- hillitä kustannusten kasvua.

Sote- ja maakuntauudistuksen tavoitteena on:

- toteuttaa maakuntien itsehallintoon perustuva palvelu- ja hallintojärjestelmä.
- toteuttaa järjestelmä, jolla vastataan nykyistä selkeämmin ja yksinkertaisemmin ihmisten palvelutarpeisiin.
- vahvistaa julkisen talouden kestävyttä.

Maakuntauudistuksen tavoitteena on:

- sovittaa yhteen valtion aluehallinto ja maakuntahallinto.
- luoda tarkoituksenmukainen työnjako valtion aluehallinnon, maakuntien ja kuntien välille.

Lainsäädäntö

HE:ssä 34 lakia:

- Maakuntalaki
- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki
- Maakuntalain ja järjestämislain voimaantulolaki
- Maakuntajakolaki
- Laki maakuntien rahoituksesta (valtionrahoitus maakunnille)
- Uusi kunnan peruspalveluiden valtionosuuslaki
- Tuloverolain ja muun verolainsäädännön muutokset
- Vaalilain ja muun vaalilainsäädännön muutokset
- Viranhaltijoita, virka- ja työehtosopimusjärjestelmää sekä eläkejärjestelmää koskevat muutokset (henkilöstö)
- Hallinnon yleislakien muutokset (mm. hallintolaki, julkisuuslaki)

Maakuntien tehtävät ja uusi sote-rakenne 1.1.2019

Valtakunnallinen lupa- ja valvontavirasto

Valtio

Sote-linjaukset: valtakunnallinen työnjako, aluerajat ylittävien tehtävien työnjako, tuotannon järjestämisen linjaukset, laajakantoiset investoinnit, muut palvelujen saatavuuden edellyttämät toimet, tietohallinnon ja ICT:n ohjaus, maakuntien sopimuksellinen ohjaus

Yhteinen ICT, muut yhteiset tukipalvelut

Maakunnat

- Sosiaali- ja terveydenhuolto
- Pelastustoimi
- Maakuntien liittojen tehtävät
- Alueelliset kehittämistehtävät ja elinkeinojen edistämisen tehtävät
- Ympäristöterveydenhuolto
- Alueiden käytön ohjaus ja suunnittelu
- Maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistäminen
- Maakunnalle lain perusteella annettavat muut alueelliset palvelut
- Maakuntien välinen yhteistyö

Sote-yhteistyöalueet

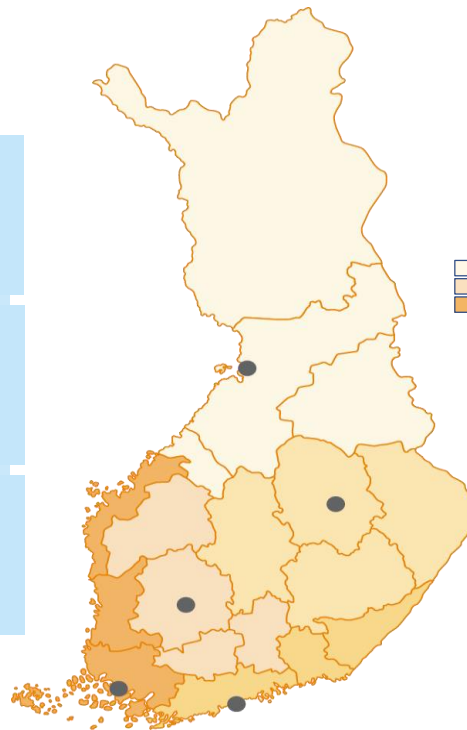
- keskitetyt tehtävät vaativimmissa palveluissa
- palvelurakenteen, investointien ja palveluiden yhteensovitus
- kehittäminen ja osaamiskeskukset, ensihoitokeskus, yhteistyötehtävät ja -forumi
- yhteistyösopimus

Kunnat

- Lakisääteiset tehtävät - paikalliset tehtävät
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Paikallinen demokratia ja elinvoima
- Yleinen toimiala

Palveluntuottajat

- Julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin palveluntuottajat

18 maakuntaa

- järjestämisvastuu
- rahoitusvastuu
- päättää palvelutasosta ja yhteistyösopimuksesta

5 sote-yhteistyöaluetta

- 12 laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksikköä (sis. 5 yliopistosairaalaa)

Kunnat

Aikataulu

2016

Sote-uudistuksen ja maakuntien perustamisen lakiluonnokset lausunnolle 8/2016

2017

Maakuntalaki ja sote-järjestämislaki (HE 15/2017) eduskunnalle 3/2017

Valinnanvapautta sekä maakuntien muita tehtäviä koskevat lakiluonnokset lausunnolle 1-3/2017 ja esitykset eduskunnalle keväällä 2017

Väli aikaishallinto alkaa valmistella toiminnan käynnistämistä 1.7.2017 alkaen

Monikanavaisen sote-rahoituksen yksinkertaistamista koskevat lakiluonnokset 2017 aikana

2018

Ensimmäiset maakuntavaalit tammikuussa 2018 presidentin vaalien yhteydessä

2019

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen siirtyy uusille maakunnille 1.1.2019

Valinnanvapautteen ja monikanava-rahoitukseen liittyvät lait voimaan 1.1.2019. Mahdollinen siirtymäaika.

Maakuntalaki

- Maakuntalaissa säädetään maakunnan tehtävistä, hallintorakenteesta, johtamisesta, taloudenhoidosta ja päätöksenteosta.
- Tarkoituksena on luoda edellytykset alueelliselle itsehallinnolle ja asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksille.
- Ylin päätösvalta toiminnasta ja taloudesta on asukkaiden valitsemalla maakuntavaltuustolla.

Maakunnan päätöksenteko, toiminta ja asukkaiden osallistuminen

Asukkaiden vaikutusmahdollisuudet

- Suorat vaalit
- Aloiteoikeus
- Neuvoo-antava kansanäänestys
- Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet
- Nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvostot
- Kielivähemmistön vaikuttamistoimielin

Maakuntien tehtävät

- Sosiaali- ja terveydenhuolto, sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, alueellinen alkoholihallinto.
 - HUOM: Koulupsykologi- ja kuraattoritehtävät jäävät kunnille
- Pelastustoimi
- Ympäristöterveydenhuolto
- Maatalous ja maaseudun kehittäminen sekä lomituspalvelut
- Kala- ja vesitalous, vesihuollon suunnittelu sekä vesi- ja merenhoito
- Alueen ja sen elinkeinoelämän kehittäminen, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen (ns. kasvupalvelut), kotouttamisen edistäminen
- Alueiden käytön suunnittelu ja ohjaus, maakuntakaavoitus sekä rakennustoimen edistäminen
- Liikennejärjestelmäsuunnittelu, alueellinen tienpitoja yksityisteitä koskevat valtionavustustehtävät
- Kulttuurin, osaamisen/koulutuksen ja liikunnan edistäminen
- Maakunnallisen identiteetin edistäminen
- Maakunnan varautuminen ja alueellisen varautumisen yhteensovittaminen
- Ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietouden parantaminen
- Yhteispalveluiden alueellinen järjestäminen ja kehittäminen
- Muut sille erikseen säädetty tehtävät

Maakunta voi myös hoitaa eräitä kuntien tehtäviä

- Maakunnan ja sen alueen kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kunnista siirretyt, maakunnan tehtävälaihin liittyvät tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet maakunnalle rahoituksen
- Maakunnan ja sen alueen kaikkien kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi kunnista siirretyt rakennusvalvonnan ja ympäristötoimen järjestämisen tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet maakunnalle rahoituksen

Suhde valtioon ja kuntiin

- Maakunnan ja valtion suhde
 - Valtion ohjaus ja valvonta maakuntalaissa
 - Yleinen seuranta (VM) ja laillisuusvalvonta (lupa- ja valvontavirasto)
 - Julkisen talouden suunnitelmaan ja talouden ohjaukseen kytkeytyvä neuvottelumenettely
 - Investointien ohjaus
 - Maakuntatalouden neuvottelukunta
 - Sote-linjaukset järjestämislaissa
 - valtakunnallinen työnjako, aluerajat ylittävien tehtävien työnjako, tuotannon järjestämisen linjaukset, toiminnallisesti laajakantoiset investoinnit, muut palvelujen saatavuuden edellyttämät toimet, tietohallinnon ja ICT:n ohjaus, maakuntien sopimuksellinen ohjaus.
- Suhde kuntiin
 - Maakuntien tehtävät ovat lakisääteisiä, maakunnille ei ole yleistä toimialaa
 - Neuvottelut alueen kuntien kanssa tehtävien hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta

Maakunta palvelujen järjestäjänä

Maakunta järjestäjänä vastaa asukkaan palveluiden saatavuudesta, määrästä ja laadusta, tuottamisen ohjaamisesta ja valvomisesta sekä palveluiden rahoittamisesta.

Maakunnan palveluja voivat tuottaa julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat. Maakunta vastaa siitä, että palveluista muodostuu asiakkaille sujuvat kokonaisuudet ja palvelu- ja hoitoketjut.

Kunnat eivät enää järjestä tai rahoita sosiaali- ja terveystalvveluja. Kuntien tehtävänä on edelleen edistää hyvinvointia ja terveyttä.

Maakunnan liikelaitos ja yhtiö

Maakunta voi tuottaa palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai ostopalveluina.

Palvelun tuottajana voi toimia maakunnan liikelaitos, osakeyhtiö, yhteisö, yhdistys, osuuskunta, säätiö ja itsenäinen ammatinharjoittaja.

Maakunnan liikelaitos

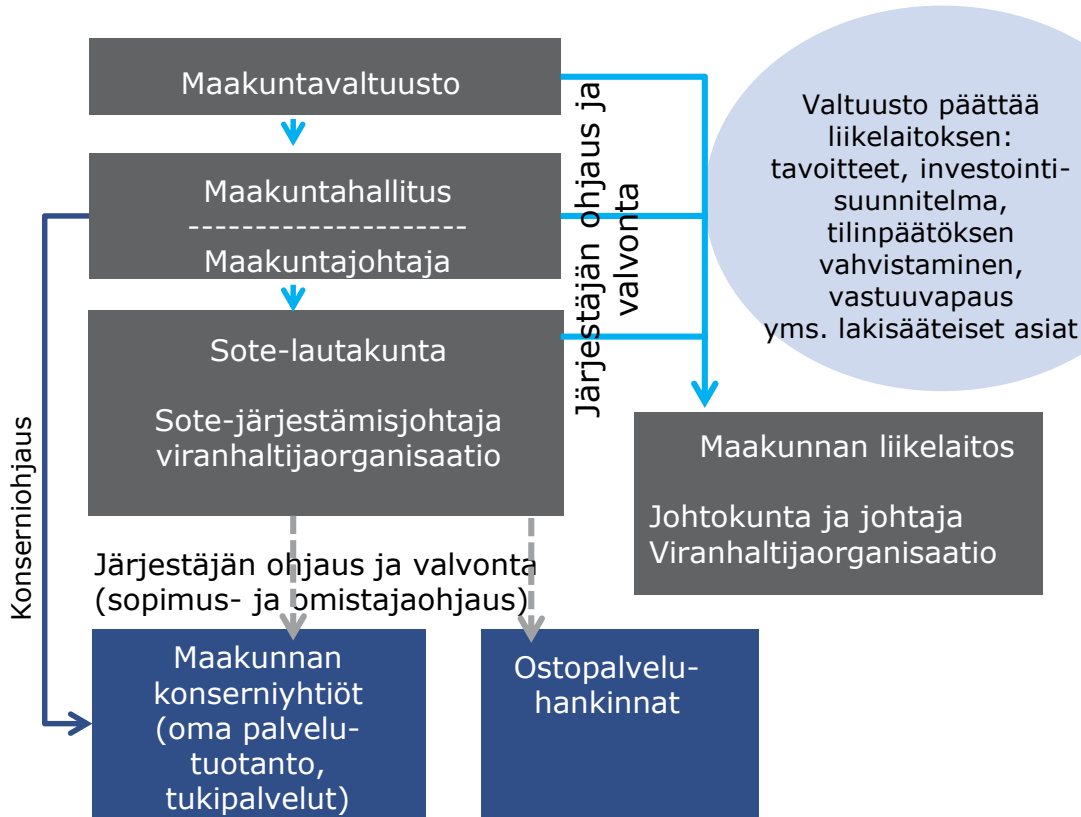
- Maakunnassa on yksi tai useampia liikelaitoksia
- vastaa maakunnan omasta palvelujen tuotannosta (ei markkinoilla)
- viranhaltijat voivat tehdä viranomaispäätöksiä ja käyttää julkista valtaa.
- tuottaa asukkaille sote-palvelut myös silloin, jos niitä ei ole muuten saatavilla.
- voi tuottaa myös muita maakunnan tehtäviin liittyviä palveluja.

Maakunnan yhtiö

Maakunnalla on palvelujen yhtiöittämisvelvollisuus silloin, kun maakunta hoitaa tehtäviä kilpailutilanteessa markkinoilla tai palvelut ovat asiakkaan valinnanvapauden piirissä.

Maakuntakonserni sote-tehtävissä

Valtuuston tehtäviin kuuluva päätöksenteko mm.

- Maakunnan hallintosääntö ja palvelutuotantostrategia (sis. liikelaitoksen tehtävät, maakunnan yhtiörakenteen ym.)
- soten yhteistyösopimuksen hyväksyminen ja sen valmisteluun osallistuminen ja niistä maakunnan alueelle johdettavat linjaukset

Maakuntahallitus:

Konserniohjaus (maakunnan konserniyhtiöt)

Maakuntajohtaja

Maakunnan virkamiesjohto ja esittely maakuntahallitukselle, konsernijohto

Soten järjestämisestä vastaava toimielin:

- Valtuuston hallintosäännössä määrittelemissä rajoissa järjestämisvastuuta ja tuottamista koskevat päätökset ja yleiset toimintalinjat
- **Sote-johtaja: järjestämisen operatiivinen johto**

Liikelaitoksen johtokunta ja johtaja:

- oman tuotannon operatiivinen ja ammatillinen johto ja oman tuotantotoiminnan järjestäminen
- Liikelaitoksen osaamista voidaan hyödyntää ostopalveluhankinnoissa ja konserniohjauksessa
- ammattilaisista koostuva johtokunta ja johtaja (ei luottamushenkilöitä)

Maakuntien yhteistyörakenteet

- **Lakisääteinen yhteistoiminta**
 - Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueet (sote-järjestämislaki 10 §)
 - 5 yhteistyöaluetta, alueet säädetään valtioneuvoston asetuksella
 - maakuntien yhteistyösopimus hyväksytään alueen maakuntien maakuntavaltuustoissa.
 - Muissa tehtävissä mm. pelastustoimi
- **Vapaaehtoinen julkisoikeudellinen yhteistoiminta** (maakuntalain 8 luku)
- **Valtakunnalliset palvelukeskusyhtiöt** (maakuntalain 16 luku)

Palvelukeskukset

Maakunnille perustetaan yhteisiä valtakunnallisia palvelukeskuksia, joihin keskitetään maakuntien tarvitsemia tukipalveluja. Lisäksi maakunnat voivat perustaa kuntien tai muiden julkisen sektorin yhteistyökumppanien kanssa yhteisiä tukipalveluja.

Valtakunnallisesti organisoituja tukipalveluita ovat:

1. toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus
2. tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palvelukeskus
3. talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus

Palvelukeskukset tuottavat tukipalveluita maakunnille sekä maakuntien tytäryhteisöille. Palvelukeskukset eivät tuota palveluita maakuntien markkinoilla toimiville tuotantoyhtiöille tai valinnanvapauden piirissä oleville yksityisen sektorin toimijoille lukuun ottamatta ICT-palvelukeskusta.

Maakunnan taloussäännökset

- Talousarvio ja talouden tasapainosääntösääntö
- Kirjanpito, tilinpäätös, konsernitilinpäätös
- Arviointimenettely
 - Talouskriteerit ja menettely maakuntalaissa
 - Sote-järjestämislaisissa palvelujen järjestämiseen liittyvät kriteerit
- Tilintarkastus ja tarkastuslautakunta
 - Lisäksi VTV:n toimivallan laajentaminen maakuntiin

Maakuntajako

- Perustuu nykyiseen maakuntajakoon (maakuntien liitot)
 - Heinävesi, Iitti, Isokyrö, Joroinen ja Kuhmoinen sijoittuvat toiseen maakuntaan
 - Vaikutus myös vaalipiirijakoon
- Maakuntiin kuuluvat kunnat säädetään voimaanpanolaissa
- Jatkossa voidaan muuttaa maakuntajakolain perusteella valtioneuvoston päätöksellä
 - Mahdollisuus ns. kriisimenettelyyn
 - Talouskriteerit maakuntalaissa
 - Lisäksi STM:llä aloiteoikeus jos maakunnan kyky järjestää sote-palvelut on vaarantunut

Henkilöstön palvelussuhtelainsäädäntö

Maakuntien henkilöstöä koskeva sääntely kunnallisen palvelussuhtelainsäädännön soveltamisalaa laajentamalla.

Maakunnat Kevan jäsenyhteisöksi.

Maakuntien työnantajaedunvalvonnan järjestäminen:

- KT Kuntatyönantajat toimii jatkossa myös maakuntien työnantajaedustajana (Kunta- ja maakuntatyönantajat KT).
- Maakunnilla on niiden henkilöstömäärää ja taloudellista painoarvoa vastaava asema uudessa työnantajajärjestössä.

